

Fula tjuvar

PERNILLA ANDERSSON

En växande forskningslitteratur visar att utseendet påverkar framgången på arbetsmarknaden. Vackra människor tjänar helt enkelt bättre än mindre vackra (Hamermesh och Biddle 1994, Biddle och Hamermesh 1998, Harper 2000, Hamermesh m fl 2002). De som ser bra ut väljer också i högre utsträckning yrken och branscher där det finns en "skönhetspremie" (Hamermesh och Biddle 1994, Biddle och Hamermesh 1998).

Med utgångspunkt från dessa resultat frågar sig Mocan och Tekin (2006) om oattraktiva människor i större utsträckning än attraktiva ägnar sig åt kriminell aktivitet. När en individ står inför valet att antingen ägna sig åt lagligt arbete eller att bli kriminell antas individen jämföra det förväntade värdet av de olika alternativen med varandra och välja det alternativ som ger högst förväntad nytta. Den förväntade nyttan av kriminell aktivitet består av den förtjänst man gör när man är framgångsrik som kriminell, viktat med sannolikheten att inte bli ertappad samt kostnaden, både monetär och icke-monetär, för att bli ertappad, viktat med sannolikheten att bli ertappad. Den förväntade nyttan av legalt arbete beror dels på inkomsten från lagligt arbete, vilken i sin tur dels beror på ens humankapital, dels, och det här är ett nyckelantagande, på utseendet. Ju vackrare man är, desto högre lön antas man få. En implikation av denna modell är att oattraktiva på marginalen är mer benägna att välja kriminell aktivitet då vackra människor tjänar relativt mer på att välja legalt arbete. Påståenden att oattraktiva människor i större ut-

sträckning väljer att ägna sig åt kriminell aktivitet beror alltså i grunden på att de diskrimineras på den legala arbetsmarknaden och förväntar sig därmed att få en lägre lön än jämförbara individer som är mer attraktiva.

Skönhet sägs ju ligga i betraktarens ögon så den springande punkten i en analys av effekten av utseende är vem som avgör vem som är vacker och vem som är ful. Mocan och Tekin (2006) baserar sin analys på amerikanska data från the National Longitudinal Study of Adolescent Health. Här har samma personer blivit intervjuade tre gånger, första gången under perioden september 1994 till april 1995, andra gången under 1996 och tredje gången under perioden augusti 2001 till maj 2002. När de intervjuades tredje gången var de mellan 18 och 26 år. De blev då tillfrågade om de begått olika typer av brott under de senaste 12 månaderna. Brotten delas upp i sex grupper: rån, inbrott, överfall, drogförsäljning, skada av egendom eller stöld. Individerna som ingår i studien blev intervjuade av olika personer vid de tre intervjutillfällena. Efter var och en av intervjuerna fick intervjuaren på en femgradig skala ange hur fysiskt attraktiv de bedömde att respondenten var. Individerna i datamaterialet hade alltså fått sin skönhet bedömd av tre olika personer. Det visar sig att så stor andel som 85 procent av individerna fick samma bedömning på den femgradiga skalan vid minst två av de tre intervjutillfällena. Författarna menar att detta tyder på en hög grad av konsistens i bedömningarna av vem som är attraktiv och vem som är mindre attraktiv. Framför allt med tanke på att det är sex år mellan första och sista intervjutillfället och många gått från att vara tonåringar till att bli vuxna.

I den empiriska analysen delar de upp skönhetsvariabeln i tre kategorier: "Mycket attraktiv", "Oattraktiv" och jämförelsegruppen bestående av indivi-

INBLICK

Ny forskning presenteras

Pernilla Andersson är fil dr i nationalekonomi vid Institutet för social forskning (SOFI), Stockholms universitet. pernilla.andersson@sofi.su.se

der med ett ”genomsnittsutseende”, de är varken vackra eller fula. Analysen görs separat för kvinnor och män och i regressionerna kontrolleras för en mängd variabler. Det övergripande resultatet är att oattraktiva är mer benägna att begå brott och de mycket attraktiva är mindre benägna att begå brott jämfört med jämförelsegruppen. Författarna får alltså sin hypotes bekräftad. Ett intressant resultat som är i linje med tidigare forskning är att utseendet har större inverkan på benägenhet att begå brott för kvinnor än för män.

Men vad är förklaringen till resultatet? Kan man visa att skillnader i kriminell aktivitet mellan vackra och fula människor beror på att de mindre attraktiva förväntar sig att få en lägre lön på den legala arbetsmarknaden? En annan möjlig förklaring skulle kunna vara att låga inkomster och fattigdom är korrelerat både med en högre benägenhet att begå brott och med sannolikheten att bedömas som oattraktiv, t ex genom sämre tandhälsa. När man kontrollerar för socioekonomiska variabler som familjeinkomst när individen gick i gymnasiet, om föräldrarna fick socialbidrag, mammans utbildning, mammans ålder vid födseln och om pappan suttit i fängelse finner de fortfarande att oattraktiva är mer benägna att begå brott. Därför drar de slutsatsen att resultaten inte beror på en korrelation mellan utseende, benägenhet att begå brott och socioekonomisk bakgrund. I en känslighetsanalys skattar de en mängd olika modeller på olika delpopulationer. I det stora hela finner de samma resultat som i den ursprungliga modellen. I ytterligare en känslighetsanalys används t ex bara de fall där intervjuaren är kvinna då man tror att män och kvinnor systematiskt skiljer sig åt i sin bedömning av utseende.

Tidigare forskning har påvisat att det finns en ”skönhetspremie” vid lö-

nesättning och författarna testar denna hypotes även i detta datamaterial. De finner också här att vackra människor har en högre lön än mindre attraktiva. Men varför är det så? I tidigare studier har man funnit att attraktiva människor får bättre resultat på kunskapsprov vilket skulle kunna bero på att vackra barn och ungdomar får mer hjälp i skolan. Om det förhåller sig på detta sätt menar författarna att effekten av utseende på benägenheten att ägna sig åt kriminell aktivitet kan gå via effekten av att mindre attraktiva får mindre stöd i skolan och därmed har sämre förutsättningar att utveckla sitt humankapital. De som har sämre betyg och har fått mindre kunskaper i skolan har sämre förutsättningar för att få ett arbete och en bra lön. Därför skulle oattraktiva människor vara mer benägna att bli kriminella. Men det kan också vara så att mindre attraktiva lyckas bättre i skolan än vackra människor om mindre attraktiva har större svårigheter att delta i det sociala livet i skolan och kompenserar denna svårighet med att ägna mer tid åt studierna. Den totala inverkan av skönhet på skolresultat kan därför både vara negativ och positiv. Genom att använda resultat på ett språktest finner författarna att attraktiva, både kvinnor och män, får bättre testresultat än de med genomsnittsutseende. Oattraktiva kvinnor får signifikant sämre resultat än jämförelsegruppen, medan de inte finner någon skillnad mellan oattraktiva män och jämförelsegruppen.

I datamaterialet finns det även i de två första intervjuerna, dvs under skoltiden, uppgifter om hur attraktiv respondenten anses vara. Därför går det att undersöka effekten både av utseende under skoltiden (*pre-labour market beauty*) och utseende som vuxen på sannolikheten att ha begått olika brott. Även här görs analysen separat för kvinnor och män och det är bara för kvinnor som de fin-

ner signifikanta resultat. För kvinnor tycks det vara så att skönhet under skoltiden och skönhet som vuxen har separata effekter på kriminalitet. De menar att oattraktiva, framför allt kvinnor, är dubbelt missgynnade. Dels har de sämre förutsättningar i skolan vilket leder till sämre humankapitalegenskaper, dels "straffas" de på arbetsmarknaden genom lägre lön. För män finner man bara stöd för förekomsten av den andra effekten.

Vilka lärdomar kan dras av denna studie? Man diskuterar ofta betydelsen av utseende och om att samhället blir allt mer utseendefixerat och att man måste se ut och klä sig på ett visst sätt för att accepteras.¹ Man menar t ex att pressen på att se bra ut speciellt påverkar tjejer och unga kvinnor och att det kan leda till ett destruktivt beteende. Om det verkligen är så att människor som uppfattas som oattraktiva blir behandlade annorlunda och sämre än andra både i skolan och på

arbetsmarknaden kan det vi sett i Mocan och Tekins (2006) studie få allvarliga negativa konsekvenser, dvs att man i stället ägnar sig åt kriminell aktivitet. Vad vi kan lära oss är att olika behandling av människor, i detta fall baserat på utseende, kan leda till utanförskap t ex i form av kriminalitet.

REFERENSER

Biddle, J E och D S Hamermesh (1998), "Beauty, Productivity, and Discrimination: Lawyers' Looks and Lucre", *Journal of Labor Economics*, vol 16, s 172-201.

Hamermesh, D S och J E Biddle (1994), "Beauty and the Labor Market", *American Economic Review*, vol 84, s 1174-1194.

Hamermesh, D S, X Meng och J Zhang (2002), "Dress for Success – Does Primping Pay?", *Labour Economics*, vol 2, s 361-373.

Harper, B (2000), "Beauty, Structure, and the Labour Market: A British Cohort Study", *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, vol 62, s 771-800.

Mocan, N och E Tekin (2006), "Ugly Criminals", NBER Working Paper 12019.

¹ Ett aktuellt exempel är artikelserien i *Dagens Nyheter* under augusti 2006.